

**MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN**

03 Aralık 2016

1132 SALEH, Walid A. The Psalms in the Qur'an and in
the Islamic religious imagination. *The Oxford
Handbook of the Psalms*. Ed. William P. Brown.
Oxford: Oxford University Press, 2014,
pp. 281-296.

Zebur
230035

230095

DIA

ZEBÛR

Zwemer, S. M.

A Moslem apocryphal psalter .-- 1915 ISSN: 0362-4641 DOI: 10. 1111/j. 1478-1913. 1915. tb01468.
x ISSN: 00274909 e-ISSN: 14781913 : Moslem World, vol. 5 pp. 399-403, (1915)

Dans le Coran, *inǧīl* apparaît douze fois³⁰, dont neuf fois en conjonction avec la *tawrāt*, en tant qu'« Écriture que Dieu a fait descendre »³¹. Et par deux fois il est précisé que Dieu a donné l'*inǧīl* à Jésus³² ou le lui a enseigné, au même titre que « l'Écriture, la Sagesse et la *tawrāt* »³³. Il est associé, logiquement, aux chrétiens. Par exemple:

{Et Nous avons fait marcher sur leurs traces Nos envoyés et Jésus fils de Marie; Nous lui avons donné l'*inǧīl*. Nous avons mis dans les cœurs de ceux qui le suivent la douceur et la bonté et le monachisme qu'ils ont instauré. Nous ne le leur avons pas prescrit, si ce n'est que dans le désir de plaire à Dieu. Ils ne l'ont pas observé comme il se devait. Et Nous avons donné à ceux d'entre eux qui croient une rétribution; [mais] beaucoup d'entre eux sont pervers.} ³⁴

Le texte précise que ceux qui suivent Mahomet, prophète païen, « trouvent marqué » dans cet *inǧīl* [l'annonce] de cet envoyé

{qui leur ordonne le convenable et leur interdit le blâmable, leur déclare licites les excellentes [nourritures] et illicites les immondes, et leur ôte le lien et les entraves qui pesaient sur eux.} ³⁵

L'*inǧīl* est donc un texte qui contient la mention du personnage de Mahomet législateur et sauveur. Il inclut en effet de quoi rendre la justice³⁶. On y trouve aussi, comme dans la *tawrāt*, une parabole sur les croyants musulmans, comparés au bon grain³⁷. L'*inǧīl* contient aussi une promesse de Dieu faite aux croyants-combattants:

{Dieu a acheté aux croyants leurs personnes et leurs biens, contre don à eux du Jardin. Ils combattent dans le chemin de Dieu, et tueront et seront tués. Promesse, devoir pour [Dieu] [énoncé] dans la *tawrāt*, l'*inǧīl* et le *qur'ān*!} ³⁸

³⁰ Q3, 3, 48, 65; Q5, 46, 47, 66, 68, 110; Q7, 157; Q9, 111; Q48, 29; Q57, 27.

³¹ Q3, 3-4.

³² Q5, 46 et Q57, 27.

³³ Q3, 47; Q5, 110.

³⁴ ثُمَّ قَتَلْنَا عَلَىٰ آثَارِهِمْ بِرُسُلِنَا وَقَتَلْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَكَتَبْنَا الْإِنْجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهَابِيَةَ إِتَّبَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقًّا رَعَيْنَاهَا فَكَلَّمْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَحْسَنَ مِنْ كَثِيرٍ مِنْهُمْ فَأَلَيْسُوا ^{Q57, 27}

²⁷ Le passage sur le monachisme peut être interprété de différentes façons; une autre possibilité est de comprendre: {le monachisme qu'ils ont instauré – Nous ne le leur avons pas prescrit – est uniquement dans la quête de l'agrément de Dieu.}

³⁵ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْتِيهِمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيُنذِرُهُم بِالْغَيْرِ الْمُنْكَرِ لَهُمُ الطَّيِّبَاتُ وَيُنذِرُهُمُ الْعَذَابَ وَالْأَعْلَانِ الَّذِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ^{Q7, 157b}

³⁶ Q5, 47.

³⁷ Q48, 29, qui en effet est proche de la parabole en l'Évangile selon Marc 4, 26.

³⁸ إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَلَىٰ عَلَيْهِمْ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ ^{Q9, 111a}

De même que la *tawrāt*, il « se traduit en actes » (verbe *aqāma*)³⁹. L'*inǧīl* est une « bonne direction », une « lumière », une « exhortation pour les pieux »⁴⁰.

1.3. Le Coran mentionne d'autres « Écritures »

D'autres termes apparaissent dans le Coran pour désigner des Écritures saintes: *zabūr*, son pluriel *zabur* et *ṣuḥuf*.

Zabūr

Zabūr apparaît trois fois⁴¹ et son pluriel *zabur* sept fois⁴².

Pour les lexicographes anciens, *zabūr* et son pluriel sont issus de la racine *z-b-r*, qui signifie écrire mais aussi lire⁴³. Le *zabūr* est le livre écrit; il a un sens de participe passé⁴⁴. Selon *Kitāb al-'ayn*, *zabūr* signifie *kitāb*, donc « livre » ou « Écriture sainte »⁴⁵. Pour certains, le verset « Nous avons donné à David un *zabūr* » se lit en fait « *zabūr* », qui est le pluriel de *zabr* « un livre »⁴⁶. Les lexicographes anciens définissent aussi naturellement le *zabūr* comme « le nom de l'Écriture qui est descendue sur David »⁴⁷, et comme « ce qui est descendu sur David après le *dīkr* et après la *tawrāt* »⁴⁸, reprenant ce qui est dit dans le Coran. On a donc d'une part *zabūr* comme « texte écrit » et d'autre part *zabūr* comme l'Écriture sainte descendue sur David. Cette connexion entre le personnage de David et le terme *zabūr* vient-elle du Coran ou bien existait-elle avant ?

Le terme est présent dans l'arabe préislamique⁴⁹. Il désignait dans la poésie un texte écrit. On trouve aussi le terme utilisé pour décrire les Écritures saintes, ainsi dans un vers d'Imru'l-Qays où il est question des « lignes d'un texte dans les recueils/Écritures des moines » (*ḥaṭṭ zabūr fi maṣāḥif ruhbān*)⁵⁰. H. Lazarus-Yafeh renchérit:

³⁹ Q5, 66-67.

⁴⁰ Q5, 46.

⁴¹ Q21, 105; Q17, 55; Q4, 163.

⁴² Q3, 184; Q16, 44; Q23, 53; Q26, 196; Q35, 25; Q54, 43, 52.

⁴³ LA, entrée *z-b-r*.

⁴⁴ LA, entrée *z-b-r*.

⁴⁵ KA, entrée *z-b-r*.

⁴⁶ LA, entrée *z-b-r*.

⁴⁷ KA, entrée *z-b-r*.

⁴⁸ LA, entrée *z-b-r*.

⁴⁹ Cf. HOROVITZ, FIRESTONE, « Zabūr », EI²; JEFFERY, *Foreign Vocabulary*, p. 149. Et aussi dans un vers du poète Labid, contemporain de Mahomet, cité par LA, entrée *z-b-r*.

⁵⁰ « With the recent discovery of South Arabian cursive writing on palm ribs and wooden

03 Mart 2019

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

زبور

کتاب التخریج، چاپ دخویه، لیدن ۱۸۸۹، چاپ افست ۱۹۶۷؛ عمر رضا ۲۴۷-256
کخاله، معجم قبائل العرب القديمة والحديثة، بیروت ۱۹۹۷/۱۴۱۸؛
مسعودی، التنبیه؛ محمد بن عمر واقدی، فتوح الشام، بیروت ۱۴۲۵/
۲۰۰۴؛ یاقوت حنوی؛ یعقوبی، تاریخ؛

Ernest Alfred Wallis Budge, *By Nile and Tigris: a narrative of journeys in Egypt and Mesopotamia on behalf of the British Museum between the years 1886 and 1913*, vol.1, London 1920; Guy Le Strange, *The lands of the Eastern Caliphate*, Cambridge 1930; *Osmanlı atlası: xx. yüzyıl başları*, ed. Rahim Tekin and Yaşar Baş, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 2003; W.M. Ramsay, *The historical geography of Asia Minor*, Amsterdam 1962.

/ عباس احمدوند /

زبور، عنوان کتابی مشتمل بر سرودهای دینی و ستایش و نیایش پروردگار که بخشی از عهد عتیق است و بخش مهمی از آن به داوود نبی منسوب است و در قرآن به عنوان کتاب داوود معرفی شده است.

(۱) در عهد قدیم و جدید

معادل زبور را در عهدین «مزامیر» می دانند. واژه انگلیسی به کار رفته در عهد قدیم برای مزامیر Psalms است که برگرفته از واژه لاتینی Psalmorum یا به اختصار Psalmi است. واژه لاتینی خود مقتبس از واژه یونانی Psalmós (به معنی نغمه ای که با ساز زهی همراه شود) است و به نظر می رسد برگردانی از واژه عبری «مزمو» باشد. واژه «مزمو»، به معنی نغمه یا موسیقی سازی، ۵۷ بار در مزامیر به کار رفته است و وصفی عمومی از محتوای این کتاب است. مجموعه مزامیر هیچ عنوان عبری شناخته شده ای که در زبان لاتین حفظ شده باشد ندارد، اما شاهدی وجود دارد که پیش از اصطلاح «مزمو»، به کل مزامیر با عنوان «میزمروت» (mizmorot) اشاره شده است. در منابع ربی و منابع پس از آن و در ترجمه های آباء کلیسای فلسطینی عنوان عبری «سفر تهلیل»، به معنای کتاب نغمه های ستایش، برای این کتاب آمده است؛ هرچند خود واژه تهلیل فقط یکبار در عنوان مزامیر (مزمو ۱۴۵) به کار رفته است. همه این عناوین حاکی از ویژگیهای محوری این کتاب است، یعنی سرودهای نیایشی در ستایش خداوند (د. جودائیکا^۴، ج ۱۶، ص ۶۶۳-۶۶۴؛ > دانشنامه معیار کتاب مقدس^۵، ج ۳، ص ۱۰۳۰؛ البته سرودهای نیایشی به مزامیر منحصر نیست، برای نمونه های دیگری از نغمه های مشابه مزامیر در سراسر عهدین ←

ابن اثیر؛ ابن عدیم، همانجاها). هارون خود در ۱۷۰، تمام ثغور*، از جمله زیطره، را مستقل از عواصم* قرار داد (ابن اثیر، ج ۶، ص ۱۰۸؛ نیز ← عسلی، ج ۴، ص ۲۹۴).

مأمون نیز با استحکام دژ زیطره، در ۲۱۰، در یورش سپاهیان به روم از این دژ استفاده کرد (بلاذری، همانجا؛ ابن اثیر، ج ۵، ص ۲۷۴؛ ابن عدیم، همانجا). با این همه شهرت حوادث این شهر، در زمان معتصم بالله (حک: ۲۱۸-۲۲۷)، که در زیطره زاده شده بود، بیش از دوره های دیگر است. در این دوره، تئوفیلوس^۱ (حک: ۲۱۴-۲۲۷ / ۸۲۹-۸۴۲)، امپراتور بیزانس، با یکصد هزار سپاهی به زیطره حمله برد و بسیاری از مردم شهر را کشت یا اسیر کرد (بلاذری، همانجا؛ یعقوبی، ج ۲، ص ۴۷۵؛ طبری، ج ۹، ص ۵۵-۵۶؛ ابن عیری، ص ۱۳۹). معتصم نیز به عموره*، زادگاه امپراتور در آناتولی، حمله کرد و آن را ویران ساخت (یعقوبی، ج ۲، ص ۴۷۵-۴۷۶؛ طبری، ج ۹، ص ۵۶؛ مسعودی، ص ۱۲۴). او سپس زیطره را بازسازی و علاوه بر گماردن محافظانی بر آنجا، دژهایی چون طبارچی، حُسنیه، بنی مؤمن و ابن زحوان در اطراف شهر بنا کرد (بلاذری، همانجا؛ قدامه بن جعفر، ص ۲۵۳).

در دوره حمدانیان* (سده های سوم و چهارم) نیز در جریان جنگهای آنان با امپراتوری روم شرقی زیطره اهمیتی فراوان داشت (ابن عدیم، ۱۴۱۸، ج ۱، ص ۱۲۱).

زیطره از قرن هشتم به بعد، به صورت دهبی کوچک درآمد و سرانجام ویران شد (همو، ۱۴۰۸، ج ۱، ص ۲۴۷؛ ابوالفداء، همانجا؛ سامی، ذیل ماده؛ لسترنج، ص ۱۲۱). به نظر می رسد بر اثر همین ویرانیهای پی در پی اطلاعات اندکی از این شهر در منابع وجود دارد. برخی محققان ویران شهر را در ترکیه امروزی از بقایای زیطره می دانند (باج^۲، ج ۱، ص ۴۲۱؛ > اطلس عثمانی^۳، نقشه ۲۱).

منابع: ابن اثیر؛ ابن خردادبه؛ ابن رسته؛ ابن عیری، تاریخ مختصر الدول، چاپ انطون صالحانی، بیروت ۱۹۵۸؛ ابن عدیم، بغیة الطلب فی تاریخ حلب، چاپ سهیل زکار، بیروت [؟] ۱۹۸۸/۱۴۰۸؛ همو، زیدة الحلب من تاریخ حلب، چاپ سهیل زکار، دمشق ۱۹۹۷/۱۴۱۸؛ اسماعیل بن علی ابوالفداء، کتاب تقویم البلدان، چاپ رنو و سلان، پاریس ۱۸۴۰؛ ابوریحان بیرونی، الجماهر فی الجواهر، چاپ یوسف الهادی، تهران ۱۳۷۴ ش؛ اصطخری؛ بلاذری (بیروت)؛ علیه عبدالسمیع جنزوری، الثغور البرية الاسلامية علی حدود الدولة البيزنطية فی العصور الوسطی، قاهره ۱۹۷۹؛ سامی؛ طبری، تاریخ (بیروت)؛ بسام علی، فی الحرب الاسلامی، بیروت ۲۰۰۳/۱۴۲۴؛ محمد بن یعقوب فیروزآبادی، القاموس المحيط، چاپ یوسف الشیخ محمد بقاعی، بیروت ۲۰۰۵؛ قدامه بن جعفر،

1. Theophilos

2. Budge

3. Osmanlı atlası

4. Encyclopaedia Judaica

5. The International Standard Bible encyclopedia

72 KASIM 1987

● نظم المزامير : مع تسابيح وأغاني روحية . ط 5 . - القاهرة : دار الثقافة المسيحية ، 1986 . - 440 ص ؛ 21 سم . - « هذا كتاب الترتيم للكنيسة الانجيلية بجمهورية مصر العربية ، إنه يحتوى على نظم المزامير إلى جانب تسابيح وأغاني روحية - تمهيد . »

Zebur

Hadimī, al-Minhā, II, 51-52

297.45
HAL.111

675. *Psalms* : a new English translation = Tehillim / transl. of text, Rashi and commentary by A. J. Rosenberg. Ed. by A. J. Rosenberg. - New York : Judaica Pr. - (Judaica books of the Hagiographa - the Holy Writings) Einheitssacht.: Psalmi. - Text hebr. in hebr. Schrift u. engl. 33 A 13949

1. (1991). - XVI, 154 S., S. CLXXIX- CLVI
Text hebr. in hebr. Schrift u. engl.
ISBN 0-910818-84-3 33 A 13949-1
2. (1991). - XII, S. 156 - 350, S. CCCLI - CCCLVI
Text hebr. in hebr. Schrift u. engl.
ISBN 0-910818-85-1 33 A 13949-2
3. (1991). - XII, S. 351 - 550, S. DLI - DLVXI
Text hebr. in hebr. Schrift u. engl.
ISBN 0-910818-86-X 33 A 13949-3

ZEBUR

Et-Mufassal- VI, 555 v.d.

953
Ali. u

666 KASIM 1987

KHURĪ (Jūrj) 14500. e. 9
BIBLE. - OLD TESTAMENT. - *Psalms*
Ahd-i Ahiy
Zebur
شذا الانامير
في تفسير المزامير
Shadā 'l-azāhīr fi tafsīr al-mazāmīr. [The Psalms, in Arabic. With a commentary by Jūrj Khūrī.] pp. xii, 453.
American Press: Beirut, 1949. 8°

666 KASIM 1987

الانفسار الشعرية
المزامير

سميث ، هاملتون . (172)
الرب راعي : مزمور 23 /
هاملتون سميث . - [القاهرة] : يطلب
من مكتبة الإخوة ، [1998]
ص 22 ؛ 12 سم .
تدمك 4 - 66 - 5060 - 977 :
50 ق م .
ن 2024 - 20241 - 272,22

Mazmur (Teurat)

Zebur

72 KASIM 1987

612 KASIM 1987

612 HUSSEIN, Mohammad al-Sādeq.
Les psaumes 1 à 25 traduits en arabe.
MIDEO 5 (1958), pp. 1-46

1 den 25'e arapçaya çevrilmiştir

meselur

DINLER T.

KUR'AN
INCİL
TEVRAT
ZEBUR

POWELL, A.J.
The Qur'anic view of other scriptures. A translation of sections from writings by 'Afi' 'Abd al-Fattāh 'Abbāra and al-Ustādh al-ʿUddād.
HW 59(1969), pp. 95-105

Kur'anın diğer kitaplara bakış açısı
gözetildi. Afi' Abd al Fettah Tabkess
ve al. Ustād al Hadoladın yazılarında bazı bölümler için
tercümeler

13 EKİM 1993

ZEBUR 2061 دیورا . "سیری درمزامیرداود" . تموز سال 7 . ش 123 (18 خرداد 1365) : ص 40 .

230095

ZEBÛR

-
- 1 HASAN SEVBAN KAPDAN, 'Ermeni harfli Kıpçakça Zebur=Psalter' adlı eser ile memlûk Kıpçak Türkçesiyle yazılmış 'İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtîn' adlı eserin şekil bilgisi bakımından karşılaştırılması, Gazi Üniversitesi, Doktora, 2014

تحقيق ولا تمحيص.

يأمر بدواؤه فتسرح، فيقرأ القرآن قبل أن تُسرح دوابه". مستدلّين على ذلك بأن هذا الحديث الذي تفرد بروايته أبو هريرة ينسب إلى داود قراءة القرآن، والمعلوم أن القرآن لم يُنزل إلا بعد وفاة داود بألف وستائة عام على محمد ﷺ. كما يتساءلون: أي قراءة للقرآن هذه التي يُحتم فيها القرآن كله في هذه الفترة القصيرة؟ مع أن النبي ﷺ نهي عن ختمه في أقل من ثلاثة أيام؛ إذ القراءة عندها ستكون هذراً بلا تفكير، ولن تكون تلاوة بتدبر. رامين من وراء ذلك إلى الطعن في الأحاديث الصحيحة بحجة عدم قبول العقل لما جاء فيها.

وجهاً إبطال الشبهة:

(١) إن حديث "خُفّف على داود القرآن" حديث صحيح، والقرآن المذكور في الحديث هو الزبور الذي أنزل على داود ﷺ؛ لأن كلمة القرآن تعني القراءة؛ أي قراءة الزبور، والدليل على ذلك: أن كلمة القرآن في اللغة هي جنس القراءة أيًا كانت، وكل الكتب السماوية تُسمى قرآنًا.

(٢) إن سرعة قراءة داود ﷺ الزبور لا تستلزم عدم التدبر والفهم؛ إذ إن الله تعالى قد وهبه نعمًا كثيرة، منها تسبيح الجبال والطيور معه، وإلانة الحديد له، والقوة في العبادة، والقادر على ذلك قادر على أن يُبارك له في الوقت؛ ليقراً الذبور في مدة يسيرة مع الفهم والتدبر.

التفصيل:

أولاً. الحديث صحيح؛ والمراد بالقرآن هو قراءة الزبور وليس القرآن الكريم:

إن حديث قراءة داود ﷺ القرآن حديث صحيح

• أما من ناحية متن الحديث، فإن ما ورد فيه من جرائم ملفقة وملصقة بنبي الله داود ﷺ، وهي جرائم القتل والزنا والخيانة، والنظر إلى امرأة أجنبية عارية يتنافى مع ما ورد عنه في كتاب الله من صفات وفضائل تدل على رسوخ قدمه في الطاعة، وشدة احترازه من المعصية، كما أن رسول الله ﷺ قد أنسى عليه ومدحه كثيرًا؛ إذ أخبر ﷺ أن أحب الصلاة والصيام إلى الله تبارك وتعالى صلاة داود ﷺ وصيامه، مما يبرئ ساحتها مما يُنسب إليه من جرائم بشعة يستنكف عنها عوام الناس.

• إن المتأمل في هذه القصة يجدها قد وردت في العهد القديم في سفر صموئيل الثاني الإصحاح الحادي عشر بالأحداث والأسماء نفسها، وهذا مما يؤكد ما ذهبنا إليه من أنها مأخوذة من الإسرائيليات التي كان يروّجها أهل الكتاب، ولا أصل لها في سنة النبي ﷺ.



(230095)
(040169)

الشبهة الحادية عشرة

إنكار حديث "تخفيف القرآن على داود ﷺ" (*).

مضمون الشبهة:

ينكر بعض المغرضين الحديث الذي أخرجه البخاري في صحيحه عن أبي هريرة ﷺ عن رسول الله ﷺ أنه قال: "خُفّف على داود ﷺ القرآن، فكان

(* تحرير العقل من النقل، سامر إسلامبولي، مكتبة الأوائيل، سوريا، ٢٠٠١م.

KLM

"ZEBÜR" BIT

el-Ayni, "Umdetu'l-Kari...", C. XII, s. 56

Zebur,
Alusi, Ruhul-Meani, XVII, 103
DIA Ktp 297-211 ALU-R

"ZEBÜR" BIT

el-Ayni, "Umdetu'l-Kari...", C. XV, s. 295

Zebur (Tefsiri)
Razi, Tefsir, XXII, 229.

Zebur
Razi, Tefsir, XI, 109.

Zebur
زج , زج

Razil Razi, Tefsirul-Menar, C. VI,
s. 69

Zebur
Razi, Tefsir, IX, 123.

Zebur,
Nebhani, Huccedullah, 115

297.44
NEB.17

Zebur, KLM
Alusi, Ruhul-Meani, XI, 95
DIA Ktp 297-211 ALU-R

Zebur
ibn Teymiyye, Mecmuu Fehwa,
C. XII, s. 387

297.55/764.0

Zebur

KLAM

Alusi, Ruhul Meani, V, 145

DIA Ktp 297-211

ALU. R

Zebur

KLAM

Alusi, Ruhul Meani, VI, 17

DIA Ktp 287-211

ALU. R

العهد القديم

الأسفار الشعرية - المزامير

(143)

بيشوي، الأنبا .

تأملات هادئة في مزمور إلى متى يارب تنساني / بقلم الأنبا
بيشوي. - ط 2. - [دمياط]: مطرانية دمياط وكفر الشيخ والبراري، 1999.

20 ص؛ 17 سم .

ق.م 0.50:977-5478-03-0

تدمك

272.32

22643-22642ن

Memor

12.5 ARALIK 2006

Zebur

23 MAYIS 1982

nant. What it will choose to retain from the missionary forms of Protestantism and where it will choose to innovate are not yet determined. As the two clusters come together, the result will help determine the future of Protestantism wherever that form of Christianity propagates itself.

[For discussion of the dispersion of Protestantism, see regional surveys under Christianity. For discussion of particular manifestations of Protestantism, see Anabaptism; Anglicanism; Baptist Churches; Christian Science; Hutterian Brethren; Lutheranism; Mennonites; Methodist Churches; Moravians; Mormonism; Pietism; Presbyterianism, Reformed; Puritanism; Quakers; Salvation Army; Seventh-day Adventism; Shakers; and Unitarian Universalist Association. See also Christian Social Movements; Modernism, article on Christian Modernism; Neorthodoxy; Evangelical and Fundamental Christianity; Pentecostal and Charismatic Christianity; and Ecumenical Movement.]

BIBLIOGRAPHY

One of the more ambitious histories of Protestantism is Émile G. Léonard's *Historie générale du protestantisme*, 3 vols. (Paris, 1961–1964), translated as *A History of Protestantism* (London, 1965–1968). Most Protestant history is simply incorporated as half of the latter third of general church histories, such as Kenneth Scott Latourette's *A History of Christianity* (New York, 1953). The most extensive easily accessible bibliography is in my own *Protestantism* (New York, 1972). One way to approach Protestantism is through its root experience in the Reformation era; on the thought of the period, see Wilhelm Pauck's *The Heritage of the Reformation*, rev. ed. (Oxford, 1968); Harold J. Grimm's *The Reformation Era, 1500–1650*, 2d ed. (New York, 1973), is especially useful for its bibliographies.

Louis Bouyer's *The Spirit and Forms of Protestantism* (London, 1956) is an informed view by a Calvinist turned Catholic. Einar Molland's *Christendom: The Christian Churches, Their Doctrines, Constitutional Forms, and Ways of Worship* (New York, 1959) is especially interesting for its comparison between Protestant and other forms of Christianity. Few scholars have attempted to discern the genius of Protestantism as a whole, but there are good reasons to consult an imaginative attempt by Robert McAfee Brown, *The Spirit of Protestantism* (Oxford, 1961), or George W. Forell's *The Protestant Faith* (Englewood Cliffs, N.J., 1960); for a European view, see Karl Heim's *The Nature of Protestantism* (Philadelphia, 1963). John B. Cobb, Jr., in *Varieties of Protestantism* (Philadelphia, 1960), treats modern theology. There is a lively treatment of the historical development in John Dillenberger and Claude Welch's *Protestant Christianity Interpreted through Its Development* (New York, 1954).

MARTIN E. MARTY

PROVIDENCE. See Chance; Fate; Free Will and Predestination; and History.

PRZYLUCKI, JEAN (1885–1944), Buddhologist. Although less well known than Sylvain Lévi and Louis de La Vallée Poussin, Przyluski was one of the most productive scholars belonging to the so-called Franco-Belgian school of Buddhism. Polish by birth, Przyluski enjoyed an energetic publishing career that spanned several decades and produced nearly fifty major publications.

If there is to be found an enduring theme in the writings of Przyluski, it is his abiding interest in unraveling several of the mysteries of early Indian Buddhist history. In this regard, he is perhaps best remembered for his masterful *Le Concile de Rājagrha*. Utilizing his formidable philological skills, Przyluski presented a tabulation of the accounts of this important Buddhist council as found in the records of various early Indian Buddhist sects. Published in Paris between 1926 and 1928, this work was preceded by major articles on early Buddhist India ("Le nord-ouest de l'Inde dans le Vinaya des Mūlasarvāstivādins et les textes apparentés," *Journal asiatique*, 1914), Buddha's *parinirvāṇa* ("Le Parinirvāṇa et les funérailles du Bouddha," *Journal asiatique*, 1918–1919), and a study of Aśoka (*La légende de l'empereur Aśoka*, 1923). This latter text is critically important for its pioneering work on the *Aśokāvadāna* in Indian and Chinese texts. Przyluski was also the editor of the series "Buddhica: Documents et travaux pour l'étude du bouddhisme," which began publication in 1925.

Despite his lifelong interest in Buddhism, Przyluski published articles on a wide variety of Indological topics, including totemism, mythology, and symbolism and extending to such areas as Tantric Buddhism in Bali and Iranian influences on Indian religion. His studies remain valid today; indeed, it is virtually impossible for a contemporary reader to begin any serious research on early Indian Buddhist topics without a thorough grounding in the works of Przyluski. His are basic contributions to modern scholarship, for they have inspired numerous ancillary studies that have gradually begun to dispel the haze surrounding the early Indian Buddhist community.

BIBLIOGRAPHY

Appreciative notices of Przyluski's life and work appear in *Revue archéologique* 35 (January 1950): 101–102 and in *Isis* 41 (1950): 302. For a complete bibliography of his works, see A. W. Macdonald and Marcel Lalou's *L'œuvre de Jean Przyluski* (Paris, 1970).

CHARLES S. PREBISH

PSALMS are ancient Hebrew songs addressed to or invoking the deity; the Hebrew Bible, or the Old Testa-



الكتبُ المُقلَّسةُ

بَيْنَ الصَّحَّةِ وَالنَّحْرِيفِ

الدكتور يحيى محمد علي نبيع

- Kur'an
- İncil
- Taurat
- Zebur

05 ARALIK 1995

كافة حقوق الطبع محفوظة
الطبعة الأولى
١٤١٥هـ - ١٩٩٤م

10 EKİM 1995

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Kat. Baş No:	133552
Sıra No:	291
REB. K	

دار الوفاء للطباعة والنشر والتوزيع - المنصورة ش.م.م
الإدارة والمطابع : المنصورة ش الإمام محمد عبده المواجه لكتبة الآداب
ت ٢٤٧٧١ / ٢٥٦٢٢ / ٢٥٦٢٣
المخزنة : أمام كتبة الطب ٢٤٧٢٢ ح ب : ٢٣ فاكس ٢٥٩٧٧٨



Zabur

ROBERT, Stephen and Nandy CEAC, S. 427
1959 (AMSTERDAM) 427-428

PSALM TRANSLATIONS The Psalms (*zabūr*), the most popular section of the Old Testament within the medieval communities of the Oriental Churches, belong, together with the Gospel, to the earliest Christian documents set down in Arabic. The oldest specimen of this

kind which has come down to us is a single sheet of parchment containing the Greek and Arabic texts, both in Greek capital letters, of some verses of Psalm LXXVII. The manuscript, probably from the hand of a Syriac monk of the end of the VIIIth century who may have written it for the use in his monastery or church, is preserved in the Umayyad Mosque at Damascus (published 1902); the rather clumsy translation itself seems to be somewhat older. Almost contemporary (IXth century) are some similar manuscripts of fragments of various psalms, in the possession of the Sinai monastery of St. Catherine. Next in age (Xth century) ranges an Arabic psalter in the Municipal Library of Zurich (published 1922); the translation, generally believed to be of the same period, may go back, however, to a time prior to the Arab conquest*, perhaps the Vth or VIth century, but this dating has found only a limited acceptance.

The psalter texts which were subsequently adopted by the different Christian denominations using Arabic as the ritual language are mainly based on a version of the XIth century, elaborated presumably on the ground of ancient Greek originals, by the Greek-Orthodox deacon Abu al-Fath 'Abd Allāh ibn-Fadl of Antioch. Repeatedly reproduced in manuscript form it appeared in print as a portion of the 'Biblia Sacra Arabica' (Rome 1632-71), one of the first Arabic editions of the complete Bible. Slightly revised and reprinted on the hand-press of a Lebanese monastery (1735) Abu al-Fath's psalter came into current use everywhere in the Arab Orient and was subsequently incorporated in the modern Arabic Bible editions prepared by the Maronites in Aleppo (1864), the Franciscans in Jerusalem (1866) and the Jesuites in Beirut (1881). A modern metric version was published (1867) by the American Presbyterian Mission in Beirut.

19 HAZMAN 1991

Zebir

psalm (Greek *psalmos*), originally a song accompanied on a stringed instrument. The *Book of Psalms* (150) is part of the Old Testament (qv), many of them attributed

(a few probably correctly) to King David (qv, 10th century BC). In this collection from the post-exilic period (probably 4th–3rd centuries BC) there are old psalms (Psalm 29 is close to ancient Ugarit poetry; Psalm 104 is inspired by Akhnaton's *Hymn to the Sun*, Egypt), as well as later psalms like 137, from the captivity in Babylon. Most of the psalms were used in the rites and liturgy of the Temple in Jerusalem, and later sung in synagogues and in Christian churches. The depth of feeling with which the psalms purvey the sufferings and hopes of man, and his deliverance, has given them a lasting significance and popularity far beyond the bounds of their original function. Other collections were formed on the model of the Old Testament *Book of Psalms*: the Essene *Songs of Praise* (*Hodayot*, qv), the Pharisean *Psalms of Solomon*, the *Odes of Solomon* (qv) preserved in a Syrian version, and the Greek Christian odes. Their appearance in the Catholic liturgy and the hymnbooks of the Reformation churches made them an important influence on European poetry. See also Bible.

Trans.: *The Psalms for Modern Man* (New York 1970).

M. Dahood, *Psalms I–III* (Garden City 1966, 1968, 1971).
SZS

Stanislav Segert

Dictionary of Oriental Literatures

c. III (ed. Jiri Bečka), s. 152 (London)

2 FEBUR

RONART, Stephan
and Nandy, CEAC,
S. 92, 93, 94, 1959
(AMSTERDAM)

BIBLE TRANSLATIONS. The need for an Arabic version of at least part of the Bible seems to have been felt for the first time about the VIIth cent. when their evangelizing zeal took Melkite*, Jacobite* and Nestorian* wandering monks all over the Arabian peninsula among the pagan Bedouin tribes. None of the manuscripts of Arabic Bible texts, extant to-day can be ascribed with certainty to this period; but there are strong reasons to assume that a good many of them are later copies of the work done in Syrian and Palestinian monasteries for the use of those pre-Islamic missionaries. Yet before this early translating activity could progress beyond the stage of sporadic and haphazardly undertaken individual efforts, the triumphal advance of Islam marked the end of evangelization. Thus vanished for the translators most of the incentive to further development of those modest beginnings.

Motives of a very impelling nature however brought about its revival a hundred years later. By then Arabic was far on its way to superseding in Syria, Palestine, Iraq and Egypt the native idioms in public as well as every-day life. The Christian communities realized that the rendering of the Scriptures into the new common language had become a primary condition of self-preservation. The task was assumed, as before, by the monasteries, but this time systematically and on a steadily increasing scale. Of the New Testament (*al-'Ahd ul-Jadid*, the New Covenant) it was the Gospel (*al-Injil*, from the Greek euangelion) and the Epistles of St Paul, of the Old Testament (*al-'Ahd al-'Atiq*) the Psalms*, to which they first turned their attention. They used Hebrew, Greek, Syriac and Coptic originals; often the final elaboration in Arabic was preceded by a preliminary translation into Syriac with which, as with Latin in the West, most of the learned clergy were conversant. A similar work of translating, based on Latin texts, set in simultaneously among the Mozarab Christians in Spain. A number of such manuscripts written between the VIIIth and Xth centuries, the majority fragmentary have come down to us. One of the

[Kitab, al-haddis le-...]

ZABŪR (A.), a term found in pre-Islamic poetry referring to a written text, and in the Qur'an referring to divine scripture, in some contexts specifically to a scripture of David [see DĀWŪD], probably the Psalms.

The Arabic root *z-b-r* is associated with "stone" (*hidjāra*), and verbal forms from it convey such meanings as stoning, lining a well with stones or setting stones in walls according to an overlapping pattern (an unrelated word is *zabra*, said to designate a piece of iron). A further range of meanings associated with the root conveys the sense of reciting or writing a text. Here perhaps a dialect variation renders either *zabartu 'l-kitāb* or *dhābartu 'l-kitāb* as *qara'tuhu* "I recited/read it". Western scholarship has tended to view the first range of meaning as the root's original sense and the second range a result of Biblical traditions. However, with the recent discovery of South Arabian cursive writing on palm ribs and wooden sticks it has become evident that *zabara* and *zabūr* refer to this particular way of writing; see W.W. Müller, *L'écriture zabūr du Yémen pré-islamique dans la tradition arabe*, in J. Ryckmans, Müller and Yusuf M. Abdallah, *Textes du Yémen antique inscrits sur bois*, Louvain-la-Neuve 1994, 35-9. This is reflected in Imru' al-Kays referring to the remains of an abandoned camp *ka-khatti' zabūr^m fi 'asabiyy^m yamānī* "like the lines of a text written on Yemeni palm branches" and, in another context, *ka-khatti' zabūr^m fi maṣāhiḥi' ruhḥānī* "like the lines of a text in the books of monks".

Western scholars have tended to understand *zabūr* as related to Hebrew *mizmōr*, with support from Arab grammarians who say that *fa'ūl* may have a passive meaning, the equivalent of *maf'ūl*. The root meaning of Hebrew *z-m-r* is "to make music", with the noun form *mizmōr* found in the Hebrew Bible for a poetic hymn or psalm in praise of God, and with cognates in Syriac *mazmōrā* and Ethiopic *mazmūr*. One may also note the similarity between *zabūr* and Biblical Hebrew *zāmūr* "song". The exchange of *b* with *m* may, however, be considered problematical. It is also possible that the Hebrew/Aramaic/Syriac *dibbūr*, *dibbūrā*/*d'vūrā*, meaning "speech" or "utterance" and often referring to revelation, represents a Semitic parallel. It may have influenced the meaning of the Arabic *zabara*/*dhābara* as referring to a written text in pre-Islamic Arabia, thereby conveying the meaning of sacred or revealed text, although this becomes less likely now that we know that *z-b-r* refers to South Arabia (see above). Pre-Qur'anic rabbinic Hebrew *dibbūr* does refer to revelation (Gen. Rab. 44:6, Lev. Rabb. 1:4, Song Rabb. 1:2:2, Yeb. 5b, San. 99b), and even revelation to gentile prophets (Gen. Rab. 74:7). The poetic and linguistic evidence therefore suggest that *zabūr* referred to text and perhaps even sacred text among some pre-Islamic Arabian communities, whether Jewish, Christian, or practitioners of indigenous Arabian religious traditions. By the time of the Qur'anic revelations, the term was already known to refer to, among other things, a written text of scripture.

The root *z-b-r* occurs in the Qur'an thirteen times. In some contexts it occurs as a plural, *zabur*, in parallel with *bayyināt* ("proofs" III, 184, XVI, 43, XXXV, 25), *al-kitāb al-munīr* ("enlightening scripture" III, 184, XXXV, 25), *dhikr* ("the reminder" XVI, 43), and *tanzīl* ("revelation" or "bringing down" XXVI, 192-6), thereby referring in general to revealed books. The reference to *zabur* in XXIII, 53 seems to denote different scriptures over which certain groups are divided and which contrasts with the undivided community of Islam (*umma wāḥida*) religiously obedient to God. In sūra LIV, al-

Qamar, the plural *zabur* refers to heavenly books in which are recorded human deeds (vv. 43, 52-3), probably referring to a divine ledger in which human behaviour is recorded (*mustafar*) as a basis for final judgment (cf. vv. 48, 54). In contrast, XVIII, 96, refers to pieces of iron (*zubar al-hadīd*) by which Dhu'l-Qarnayn separates a people from the terror of Gog and Magog.

The singular *zabūr* occurs three times in the Qur'an. Twice it refers specifically to a certain revelation given to David that is mentioned either within the context of prophethood in general (XVII, 54) or in a context referring to revelations given to Muḥammad and other prophets (IV, 163). In both places David is singled out as the recipient of a divinely given *zabūr* (*wa-ātaynā Dāwūd^a zabūr^m*). In XXI, 105, God is referred to as citing from what the context suggests is a recognised work: "We have written in the *zabūr* after the reminder (*min ba'd al-dhikr*) that My righteous servants shall inherit the earth (*anna 'l-arḍ yarīthuhā 'ibādī al-sāliḥūn*)". This verse represents a close and rare linguistic parallel with the Hebrew Bible and, more pointedly, with Ps. xxxvii ascribed specifically to David (see vv. 9, 11, 29 which refer to the meek, the righteous or "those who wait upon the Lord" as they who shall inherit the earth (*yirshū 'ares*); cf. K. Ahrens, *Christliches im Qoran*, in *ZDMG*, lxxxiv (1930), 29). It should be noted also in relation to Qur'an, IV, 163, and XVII, 54, that the entire Biblical collection of Psalms is ascribed to David according to Jewish and Christian tradition.

Al-Ṭabarī collects the comments of early Qur'anic exegetes in his *Tafsīr*, including definitions of terms such as *zabūr*, which vary depending on the verse. On XXI, 105, he records the meaning of *zabur* as "all the books of the prophets that God brought down to them" (Sa'īd b. Ḍjubayr, Ibn Zayd), "the books revealed to the prophets after Moses" (Ibn 'Abbās, al-Ḍaḥḥāk), and "a specific book revealed to David" ('Amir, al-Sha'bī). Al-Ṭabarī also defines the term in relation to its context. In his commentary on III, 184, it is a generic term for a book based on pre-Islamic poetic evidence. On IV, 163, he writes, "It is the name of the book that was revealed to David, just as He named the book that was revealed to Moses as the Torah and that which was revealed to Jesus as the Gospel and that which was revealed to Muḥammad as the Furqān, because that is the name by which what was revealed to David was known. The Arabs say *zabūr Dāwūd*, and because of that the rest of the peoples know his book."

Apart from the question of the term *zabūr*, many passages in the Qur'an that remind us of the Bible are reminiscent of the Psalms. It is likely that some form or forms of a Psalter circulated in pre-Islamic Arabia immediately prior to the rise of Islam. A fragment of a translation of the Psalms, dated on palaeographical grounds to the 2nd/8th century, the oldest known specimen of Christian-Arabic literature, was identified in Damascus by B. Violet. It contains an Arabic translation of Ps. lxxviii. 20-31, 51-61, in Greek majuscule writing. Al-Kindī, in his *Risāla* (composed ca. 204/819), and Ibn Ḳutayba, as cited in Ibn al-Ḍjawzī's *Ḥaḳfā*, quote verses from the Psalms in literal translation. 'Alī b. Rabban al-Ṭabarī [*q.v.*] devotes a chapter of his "Book of Religion and Empire" (ca. 240/854) to the Psalms, and al-Mas'ūdī (*Tanbīh*, 112) mentions Arabic translations of the Bible which include the Psalms. Recensions of the Arabic translation-commentary by Sa'd b. Yūsuf al-Fayyūmī, i.e. Sa'adyā Gā'ōn (d. 330/942 [see SA'ADYĀ BEN YŌSEF] of the Hebrew Bible, including the Psalms, exists to this day.

احکام شرعی است، حال آنکه زبور حکمت عقلی محض است. خواجه عبدالله انصاری می‌گوید: خداوند کتابها را آفرید و از میان آنها، تورات، زبور، انجیل و قرآن را برگزید (تفسیر عرفانی، ۱۹۸۱/۲).

کلمه زبور عیناً دو بار در قرآن مجید آمده است: وَ آتینا دَاوُدَ زَبُورًا= و به داوود زبور را ارزانی داشتیم (نساء، ۱۶۳؛ اسراء، ۵۵). در این باره عقیده مصنف ثانوی این است که، کتاب داوود را از آن روی زبور خوانند که مسطوراً از آسمان نازل شده و کتاب مسطور را زبور گویند. افزون بر آیات ذکر شده این کلمه یک بار نیز در این آیه آمده است: وَ لَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِن بَعْدِ الذِّكْرِ ان الارض یرثها عباد الصالحون= و در حقیقت در زبور بعد از تورات نوشته‌ایم که زمین را بندگان صالح ما به میراث خواهند برد (انبیاء، ۱۰۵). ابوهیریه بر این عقیده است که زبور آن است که پس از ذکر یعنی تورات بر داوود نبی (ع) نازل گردیده است. اما برخی از مفسرین گفته‌اند مراد از زبور مطلق کنبی هستند که بر انبیاء (ع) و یا بر انبیاء بعد از حضرت موسی (ع) نازل شده که در این مورد علامه طباطبایی می‌گوید: هیچ دلیلی بر آن وجوه نیست (/المیزان، ۱۸۵/۲۸).

از دیرباز و در همه اعصار دیده شده است که بشر نیاز به ابراز عواطف درونی دارد، و چه بسا همین نیاز و عدم اعتماد به ممنوع سبب التجاء او به مظاهر طبیعی چون کوه و چشمه، درخت و حیوانات و ساختن مخلوقات سنگی و جوی گردیده تا به هنگام نیاز عقده دل را به وسیله آنها بگشاید. اما ذات رحیم باری تعالی از سر مهربانی و رحمانیت به تنهایی این مخلوق اجتماعی نظر کرده و اَدْعُونِي اَسْتَجِبْ لَكُمْ (مؤمن، ۶۰)، را بر او در تمام قرون یادآور شده است. از این روی در همه ادوار گذشته توسط انبیاء (ع) چگونگی نیاز بردن به بی‌نیاز را به انسان فرا داده. زبور داوود نبی (ع) نیز از این دسته نیازها است که به صورتی لطیف، شیوا و الهی بیان شده است. در حقیقت این مکتوب الهی، انسان را به چگونگی حمد و تسبیح و شکرانه الهی، توبه و انابه به درگاه ذات اقدس الهی، تقدیس و پاک‌سازی و نیکی شریعت خداوندی و دعا بر گناهکاران راهنمایی می‌کند. در اینجا به عنوان مثال، بخشی از مزموه هشتم این مجموعه دعا را می‌آوریم که ذات اقدس ربّانی زبان ستایش را به بشر می‌آموزد. در عین حال به او می‌فرماید: اقرار کن که اگر چه خلیفه‌الله بر زمین هستی اما بنده‌ای ناتوانی، و چنین آمده است: «خداوند ما چه مجید است نام تود تمامی زمین. که جلال خود را فوق آسمانها گذارده‌ای از زبان کودکان و شیرخوارگان. چون به آسمان تو نگاه کنم صنعت انگشتهای تو است. پس انسان چیست

می‌آید آن را بینه خوانند. چنین است در [کتاب] /المنتخب و هكذا رسائل الجفر «نیز ← بسط» (پیشین). گفتنی است که مقاله «بسط» در این اثر (کشاف) به فارسی است - چون این کتاب دو زبانی است - و در تصحیح جدید آن به کوشش رفیق العجم و چند تن دیگر در دو جلد (بیروت مکتبه لبنان الناشرین، ۱۹۶۶م) هم متن فارسی و هم ترجمه عربی آن آمده که مجموعاً هشت صفحه در قطع وزیری، و مبسوط ترین بحث زیر و بینات از نظر جفر در یک اثر مرجع معتبر و کهن است.

منابع: در متن مقاله یاد شده است. بهاءالدین خرمشاهی

✓ زبور، بر وزن فعول است به معنای مفعول از ریشه زُبر به معنی مزبور یعنی مکتوب. لغت شناسان بر سر ریشه این کلمه بحث دارند، برخی آن را از ریشه زُبر و عربی می‌دانند و زبور را مصدری که بجای اسم نهاده شده، مانند مکتوب را کتاب، که جمع آن را کتب گویند. برخی دیگر آن را در اصل سریانی و خلط شده در زبان عبری و عرب می‌دانند (حاشیه برهان فاطم). این کلمه جمعاً پنج بار در قرآن مجید آمده که به معنای نوشته‌ها و کتابها است: و جَانُوا بِالْبِیِّنَاتِ وَ الزُّبُرِ وَ الْکِتَابِ الْمُنیرِ (آل عمران، ۱۸۴) و بِالْبِیِّنَاتِ وَ بِالزُّبُرِ وَ الْکِتَابِ الْمُنیرِ (فاطر، ۲۵) = پیامبران دین آشکار و نوشته‌ها و کتاب روسن برای آنان آوردند. علامه طباطبایی در این باره چنین می‌نویسد: زُبر جمع زبور است و مراد از آن کتابی است که در حکمت و موعظه باشد و گاهی از زُبر و کتاب منیر، کتاب نوح و صحف ابراهیم و تورا و انجیل اراده می‌شود (/المیزان، ۱۴۲/۷) و هم چنین آمده است: بِالْبِیِّنَاتِ وَ الزُّبُرِ... = به معجزات و نوشته‌ها (نحل، ۴۴) که در تفسیر آن چنین می‌خوانیم: انبیاء را با بینات (معجزات) و زُبر (زبورها یا کتابها) که عبارت است از أدلّه روشن و دال بر حقایق رسالت و کتابهای نازل بر ایشان فرستادیم (/المیزان، ۱۲۴/۲۴) هم چنین در آیه دیگر قرآن این کلمه جمع زبور است و به معنای کتابهایی است که بر گذشتگان نازل شده است: وَ اِنَّ لَفِي زُبُرِ الْاُولَیْنِ ... = به درستی که در کتابهای پیشینیان آمده است (شعراء، ۱۹۶). بَرَأَةٌ فِی الزُّبُرِ... = امان نامه‌ای در کتابهای آسمانی (قمر، ۴۳).

در کتاب مقدس عهد عتیق نیز زبور به معنای کتاب آمده و خود جمع مزامیر است و مزامیر جمع مزموه (عهد عتیق ۸۳۰). ابن ندیم نیز چنین آورده: زبور، مزامیر داوود است مشتمل بر ۱۵۰ مزموه (فهرست ذیل زبور). کلمه زبور چنانکه گفته شد به معنای کتابی است آسمانی که بر حضرت داوود نبی (ع) نازل شده است و فرق آن با قرآن مجید این است که قرآن شامل حکمت عقلی و

31 AUG 2007

الزبل إلى المحاصيل النجيلية (القمح والشعير). أما بقية المحاصيل

الزراعية فيمكن تسميدها عضوياً بنحو ٢٥ طن/ الهكتار سنوياً.

محمد سعيد الشاطر

مراجع للاستزادة:

D.E.BEZDICEK, J.F.POWER, & M.J.WNIGHT, Organic Farming (Published by The American Society of Agronomy, Madison USA 1990).
SERGE PONTAILLER, Engrais et Fumure (Presses Universitaires de France 1982).

الموضوعات ذات الصلة:
التربة، التسميد

■ الزبور

الزبور لغة هو الكتاب عامة، ويخصص بأنه الكتاب الذي يدون بخط غليظ، وقيل في تعريفه: إنه كل كتاب مقصور على الحكم العقلية دون الأحكام الشرعية. والزبور كتاب سماوي، فهو الكتاب المنزل على نبي الله داود عليه السلام - نبي من أنبياء بني إسرائيل ووالد سليمان عليه السلام [ر. الأنبياء] - الذي ورد اسمه في القرآن الكريم في ستة عشر موضعاً - أولها في سورة البقرة ٢٥١ - وقد ذكرت قصته أيضاً مرات كثيرة، تارة مختصرة وتارة مطولة، وكلها يكمل بعضها بعضاً.

وقد ورد لفظ الزبور في ثلاثة مواضع من القرآن الكريم على أنه كتاب سماوي، كتاب وحي ورسالة، قال تعالى: «وآتينا داود زبوراً» (النساء ١٦٣)؛ وفي سورة الإسراء: ٥٥؛ «ولقد كتبنا في الزبور من بعد الذكر أن الأرض يرثها عبادي الصالحون» (الأنبياء: ١٠٥).

وقيل: الزبور كل كتاب يصعب الوقوف عليه من الكتب الإلهية، قال تعالى: «وانه لفي زبر الأولين» (الشعراء: ١٩٦)، وقوله: «أكفاركم خير من أولئك أم لكم براءة في الزبور» (القمر ٤٣).

والزبور لا يتضمن تشريعاً، وإنما قصر الأمر فيه على الحكم، ويشكل قسماً من أقسام التوراة Torah - العهد القديم [ر. Old Testament]، واسمه فيها

كتاب المزامير The Book of Psalms أو سفر المزامير Psalter، لأنه يحوي نظم من الأغاني والتراتيل والقصائد الإيمانية، ومجموعة من الترانيم hymnody والتسابيح الدينية، تنشد بمصاحبة المزامير، وتلوها اليهود في بيعهم وأديرتهم. وبعض المزامير طقوس دينية، وبعضها يتصل بالأعياد الإسرائيلية. وكلمة المزامير ترجمة للكتاب العبري المسمى بالتسابيح Tehillim-Praises، وهذا السفر يناظر ما يعرف في العربية بالتهليل والتواشيع والتسابيح، وقد اعتاد إنشادها كل من اليهود والنصارى في طقوسهم الدينية، العامة منها والخاصة.

تشمل المزامير ١٥٠ مزموراً مقسمة إلى خمسة أجزاء غير متساوية في الحجم، ولكل مزمور عنوان: (١-٤١)، (٤٢-٧٢)، (٧٣-٨٩)، (٩٠-١٠٦)، (١٠٧-١٥٠). ينتهي كل منها بتسبيحة شكر لله doxology بقصد التساوق والتمائل. ويوازي هذا التقسيم الخماسي ربما أسفار موسى الخمسة Pentateuch في التوراة [ر.]. وتذكر الروايات أن كتاب المزامير قد ظهر ما بين القرن العاشر قبل الميلاد والقرن الرابع قبل الميلاد. وأنها جمعت عبر مراحل عديدة يصعب تحديدها. لكن يمكن تمييز بعضها حسب تصنيفها، فبعض المزامير تتضمن أغاني الحج (١٢٠-١٣٤)، وبعضها سمي بمزامير داود

(٣-٤١)، وبعضها يحوي مزامير قورح (٤٢-٤٩)، وأخرى تدعى بمزامير أساف (٧٣-٨٣)، ومجموعة من أغاني داود قد توسطتهم (٥١-٧٢). وتتنوع مزامير تعظيم الله (٩٣-٩٩) بين بعض المجموعات، وكذلك مزامير تسابيح الله (١٠٣-١٠٧، ١١١-١١٨، ١٤٠-١٤٣)، ١٤٦-١٥٠). ويبدو أن بعض المزامير قد أقحمت استراتيجياً، على سبيل المثال المزمور (١) يربط المزامير كلها بالتوراة، والمزمور (٢) هو مقدمة ملكية للمزامير (٣-٤١). والجدير بالذكر أن المزامير لا تقتصر فقط على سفر المزامير بل تمتد لتطال مواقع أخرى في العهد القديم: في سفر التكوين مثلاً (٤٩)، والتثنائية (٣٢-٣٣)، والقضاة (٥)، والخروج (١٥)، وحبوق (٣)، ويونان (٢: ٩٠٢). وهذا يفيد بأن «المزامير» كتاب توراتي يترجم حياة بني إسرائيل الاجتماعية والدينية في المؤسسات والتجمعات اليهودية، وطقوس العبادة والصلاة في المعبد.

والجلي أن أكثر المزامير ترجع لداود، فله وحده ثلاثة وسبعون مزموراً، وبالسفر مزامير أخرى لسليمان ولأساف الذي كان رئيس المغنين في عهد داود، وتنسب بعض المزامير لموسى، ومن المزامير المنسوبة حقاً إلى داود عليه السلام في الكتاب المقدس المزمور الخامس الذي يقرأ كما يأتي:
«لكلماتي اصغ يا رب: تأمل صراخي
استمع لصوتي ودعائي يا ملكي وإلهي